



Warszawa, r.

RZECZNIK PRAW PACJENTA

Bartłomiej Chmielowiec

RzPP-DZP-WRII.420.10.2025

**Pan
Wojciech Brzozowski
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
ePUAP**

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na pismo z 22 grudnia 2025 roku, (znak: IX.517.1331.2025.NK), dotyczące wykonywania procedury przymusowego karmienia wobec osoby pozbawionej wolności, uprzejmie informuję, że zapoznałem się z przedstawionymi w nim informacjami oraz zgłoszonymi przez Rzecznika Praw Obywatelskich wątpliwościami.

Charakter sprawy a zakres właściwości Rzecznika Praw Pacjenta

Na wstępie wymaga jednoznacznego podkreślenia, że przedmiotowa sprawa nie mieści się w zakresie właściwości rzeczowej Rzecznika Praw Pacjenta.

Sama okoliczność, że osoba pozbawiona wolności wymaga zastosowania procedury medycznej podczas pobytu w zakładzie karnym nie powoduje, że osoba ta posiada status pacjenta w rozumieniu przepisów prawa. Rzecznik Praw Pacjenta nie jest właściwy do podejmowania działań wyjaśniających w sytuacjach związanych z udzielaniem pomocy medycznej na terenie zakładu karnego. Dotyczy to w szczególności przypadków, w których kwestie nadzoru i kontroli realizacji opieki medycznej oraz zakres dopuszczalnej ingerencji w autonomię pacjenta zostały uregulowane w odrębnych przepisach szczególnych.

Prawa pacjenta, o których mowa w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta¹, mają charakter ogólny i znajdują zastosowanie co do zasady wobec osób korzystających ze świadczeń opieki zdrowotnej w systemie powszechnym. Natomiast status prawny osób pozbawionych wolności, w tym zakres przysługujących im uprawnień oraz tryb ich ewentualnego ograniczania, został przez ustawodawcę uregulowany w sposób szczególny i kompleksowy w przepisach ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy² oraz ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej³.

¹ Dz. U. z 2024 r. poz. 581

² Dz. U. z 2025 r. poz. 911 z późn. zm., dalej jako: k.k.w.

³ Dz. U. z 2025 r. poz. 179, 240 z późn. zm.

Regulacje szczególne prawa karnego wykonawczego

Zagadnienia związane z udzielaniem świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności, w tym stosowaniem koniecznych zabiegów leczniczych bez zgody skazanego, zostały wprost uregulowane w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego. W szczególności art. 115 § 4 k.k.w. oraz art. 118 § 2–3 k.k.w. przewidują szczególny tryb postępowania w sytuacji, gdy życiu lub zdrowiu skazanego grozi poważne niebezpieczeństwo, a zastosowanie określonego świadczenia zdrowotnego jest niezbędne. Przepisy te wskazują jednocześnie organy właściwe do podejmowania rozstrzygnięć w tego rodzaju sprawach, w tym przez lekarzy udzielających świadczeń zdrowotnych osobom osadzonym oraz sąd penitencjarny, który sprawuje nadzór nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności.

Ustawodawca, wprowadzając powyższe regulacje, celowo ukształtował odrębny reżim prawny dotyczący udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności, wyłączając tym samym możliwość stosowania wprost ogólnych mechanizmów ochrony praw pacjenta w zakresie objętym przepisami prawa karnego wykonawczego.

Uprawnienia osób osadzonych do składania skarg i prowadzenia korespondencji

Dodatkowo należy zwrócić uwagę na treść art. 102 k.k.w., który enumeratywnie określa podstawowe uprawnienia osób skazanych, mające odpowiednie zastosowanie także do osób tymczasowo aresztowanych. Zgodnie z art. 102 pkt 10 k.k.w., osoba pozbawiona wolności ma prawo do składania wniosków, skarg i prośb do organów właściwych w sprawach wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania. Przepis ten nie wymienia Rzecznika Praw Pacjenta jako organu, do którego osoba osadzona może kierować tego rodzaju wystąpienia w rozumieniu procedury penitencjarnej.

Jednocześnie art. 102 pkt 11 k.k.w. przyznaje osobie pozbawionej wolności prawo do prowadzenia korespondencji, w tym korespondencji z organami państwowymi. W tym zakresie nie budzi wątpliwości, że Rzecznik Praw Pacjenta, jako organ państwowy działający na podstawie ustawy, mieści się w kategorii podmiotów, z którymi osoba osadzona może prowadzić korespondencję. Uprawnienie to ma jednak charakter formalny i komunikacyjny i nie może być utożsamiane z istnieniem po stronie Rzecznika Praw Pacjenta kompetencji do merytorycznego rozpoznawania spraw pozostających poza zakresem jego ustawowych zadań.

Granice kompetencji Rzecznika Praw Pacjenta

Rzecznik Praw Pacjenta, działając na podstawie i w granicach prawa, nie jest organem właściwym do oceny zasadności zastosowania procedury przymusowego karmienia wobec osoby pozbawionej wolności ani do ingerowania w sposób wykonywania prawomocnych orzeczeń sądów penitencjarnych. Rzecznik nie sprawuje również nadzoru nad działalnością Służby Więziennej ani nad realizacją świadczeń zdrowotnych udzielanych osobom osadzonym w ramach systemu wykonywania kary pozbawienia wolności.

Podjęcie przez Rzecznika Praw Pacjenta działań w obszarze objętym regulacją Kodeksu karnego wykonawczego prowadziłoby do nieuprawnionego wkroczenia w kompetencje innych organów władzy publicznej. Powyższe pozostawałoby w sprzeczności z konstytucyjną zasadą legalizmu wyrażoną w art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴.

Mając na uwadze wskazane wyjaśnienia, stwierdzam brak podstaw prawnych do podejmowania działań w przedstawionej sprawie. Kwestie poruszone w piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich należą do

⁴ Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

właściwości organów odpowiedzialnych za wykonywanie kary pozbawienia wolności oraz sprawowanie nadzoru penitencjarnego. Rzecznik Praw Pacjenta, respektując obowiązujące przepisy prawa, nie jest uprawniony do ingerowania w rozstrzygnięcia podejmowane przez te organy ani do ich zastępowania.

Deklaruję dalszą współpracę w kwestiach dotyczących właściwej realizacji praw pacjentów [1].

O ile w tej sprawie byłyby dodatkowe zapytania osobą do kontaktu jest Adriana Hajdarowicz, naczelnik w Departamencie d.s. Zdrowia Psychicznego.

Dane kontaktowe: tel. 22 532 83 00; 880 122 746, adres e-mail: a.hajdarowicz@rpp.gov.pl.

Podstawa prawna

[1] art. 47 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U z 2024 r., poz. 581).

Z poważaniem

Bartłomiej Chmielowiec
RZECZNIK PRAW PACJENTA